

FORUM URBES MEDII Aevi XVII

**„Velké středověké a novověké výzkumy a co s nimi?“
Výsledky, metodika a zpracování výzkumů
z měst, vesnic a hradů**

Program

Abstrakty příspěvků

18. a 19. června 2019 v Brně

„Smyslem letošní konference je rozvinout širší diskusi nad výsledky a stavem zpracování velkých středověkých výzkumů, které byly v uplynulých desetiletích prováděny převážně v rámci měst. Stav zpracování většiny z nich je neuspokojivý a je třeba stále hledat cesty k jejich smysluplnému zpracování a pokusit se pojmenovat překážky, kterým při této práci archeologové čelí. Metodická rovina by měla být pouze jednou tematickou částí semináře. Nepochybně bude zajímavé zjistit, jakým způsobem se vyhodnocení výzkumů ujímají jednotlivé instituce a jakých v tomto ohledu dosahují publikačních výstupů. Velmi vítány budou příspěvky, které představí význam těchto výzkumů a jejich vliv na posun poznání v oblasti středoevropských dějin.“

FORUM URBES MEDII AEVI XVII

Konferenci pořádá

Archaia Brno z. ú. ve spolupráci s Technickým muzeem v Brně

Bezručova 15

602 00 Brno

E-mail: brno@archaiabrno.cz

[Http://www.archaiabrno.org](http://www.archaiabrno.org)

[Http://www.fuma.cz](http://www.fuma.cz)

Tel.: 515 548 650

Místo konání

Technické muzeum v Brně

Purkyňova 105

612 00 Brno – Královo Pole

Program konference FUMA XVII

Úterý 18. června 2019

9.30–10.00 Prezentace účastníků
10.00 Úvodní slovo
10:15–12:30 Dopolední blok

David Merta – Marek Peška – Antonín Zůbek

Jak dál se zpracováním středověkých výzkumů v Brně. Úvaha o obecném přístupu a stavu zpracování „velkých“ středověkých výzkumů

Petr Juřina – Jaroslav Podliska – Martin Vyšohlíd

Náměstí Republiky v Praze – 23 let od prvního archeologického výkopu v ploše dnešního OC Palladium

Jan Frolík

Rozsáhlé výzkumy středověkých měst a hradišť (Praha, Kutná Hora, Chrudim). Úvaha o možnostech jejich zpracování a vyhodnocení

Paweł Duma – Jerzy Piekalski

Excavations in the eastern zone of the Old Town in Wrocław.
Organization – implementation – results

Michal Bureš

Totální výzkum versus kvalifikovaný výběr. Hledání kritérií kvality u velkoplošných výzkumů v oblasti historické archeologie

12:30–12:45 Diskuse
12:45–14:00 Přestávka na oběd
14:00–16:00 Odpolední blok I

Ivana Boháčová

Výzkum, metody, metodika a výsledky záchranného výzkumu přemyslovského hradu ve Staré Boleslavi (1988–2005)

Michal Tryml

Kotva Praha

Jan Havrda – Michal Tryml

Výzkum Karmelitská čp. 387 / Nebovidská čp. 459 na Malé Straně v Praze.
K zpracování jedné rozsáhlé archeologické akce

Tomasz Cymbalak

Spálená – Mikulandská, zkušenosti ze dvou výzkumů novoměstských domovních bloků v Praze

Hana Dehnerová – Pavel Šlézar – Richard Zatloukal

Olomouc – zkušenosti a výhled

Veronika Dudková – Peter Kováčik

Velké středověké a novověké výzkumy Archaia Olomouc z. ú. a co s nimi?

16:00–16:15 Diskuse
16:15–16:35 Přestávka na kávu
16:35–18:35 Odpolední blok II

Radek Bláha – Petra Sehnoutková

Archeologie středověkého a novověkého Hradce Králové.
Minulost, současnost, výhledy.

Veronika Dudková – Jiří Orna

Výzkumy odpadních jímek v Plzni. Dosavadní výsledky a perspektiva dalšího zpracování

Ladislav Čapek

Charakter středověkých keramických souborů a metodiky jejich zpracování na příkladu městských a hradních lokalit (na příkladu města České Budějovice a hradu ve Strakonících)

Jakub Novotný – Jiří Bláha

Integrated model and guidelines of sustainable re-use, preservation and modern management of historical ruins in Central Europe

Anton Šteger

Bavorský Eichstätt a archeológia v 20. a 21. storočí

Tomáš Drdácký – André Loits – Tomáš Zadražil – Jaroslav Buzek

Simplified triangulation methods and medieval urban planning

18:35–18:50 Diskuse
19:00 Společenský večer

Středa 19. června

8:30–10:30 Dopolední blok I

Jindřich Hlas – Marek Kiecoň – František Kolář – Barbara Marethová – Michal Zezula

Archeologie v historických jádrech měst a vesnic moravskoslezského pomezí (bilance uplynulých 20 let a další perspektivy)

Petr Holub – Václav Kolařík – David Merta – Antonín Zůbek

Brno – Královo Pole. Archeologický výzkum předměstské vsi

Radek Široký

Kanonie premonstrátů Teplá 2010–2015. Metoda, výsledky a možnosti zpracování rozsáhlého výzkumu

Milan Kuchařík – Tereza Blažková

Metodika terénního výzkumu industriálního předměstí – případová studie Praha – Karlín

Ivan Čižmář – Hynek Zbranek – Jiří Zubalík

Bývalý tovární komplex Vlněna – postup vyhodnocení nejrozsáhlejšího výzkumu v Brně

Pavel Šimeček

Architekti kreslí krajinu, města, hrady a jejich osudy

10:30–10:45 Diskuse
10:45–11:00 Přestávka na kávu

11:00–12:20 Dopolnední blok II

Lukáš Hlubek

Současný stav zpracování na hradě Tepenci

Jana Mazáčková – Petr Žaža

Hrad Rokštejn, archeologický výzkum hradu a jeho zázemí od roku 1981

Filip Jaššo

Archeologické výskumy v súvislosti s pamiatkovou obnovou hradov na Slovensku po roku 2010 – spravili by sme to všetko znova?

Miroslav Dejmal

Veselí nad Moravou. Od drobného archeologického výzkumu k rekonstrukci středověké podoby města a hradu

12:40–13:10 Závěrečná diskuse

15:00 Exkurze na archeologický výzkum na Dornychu (plánovaný hotel Clarion)

Posterová sekce (v předsálí)

Marián Samuel – Zuzana Poláková – Branislav Kovár – Lucia Luščíková

Archeologické výskumy v areáli Bratislavského hradu v rokoch 2015–2019

Abstrakty příspěvků

David Merta – Marek Peška – Antonín Zůbek

Jak dál se zpracováním středověkých výzkumů v Brně. Úvaha o obecném přístupu a stavu zpracování „velkých“ středověkých výzkumů

Brněnské pracoviště společnosti Archaia Brno má bohaté zkušenosti s realizací velkých terénních výzkumů zejména z historického jádra Brna. Po téměř třech desetiletích intenzivních výzkumů, po četných rekonstrukcích veřejných prostranství a domů stavební činnost postupně klesá a zdá se, že hlavní etapy poznávání města jsou již u konce. Vystává tak otázka, co se získanými poznatky. Mnoho výzkumů je rozpracovaných a další jsou připraveny k publikaci, chybí zde nicméně jakákoli finanční základna, která by umožnila dlouholetou práci dokončit. Situace je způsobena také skutečností, že prakticky všechny brněnské výzkumy byly prováděny nestátní společností. Vnímáme, že obdobný problém se dotýká i jiných organizací, které v uplynulých letech prováděly velké plošné výzkumy a nemají zázemí, uspořádat je do podoby, která by získané informace zprostředkovala beze ztrát budoucím generacím. Jedná se o systémový problém, který souvisí s obecnou podfinancovaností teoretického a základního výzkumu v oblasti archeologie vrcholného středověku ze strany státu. Zejména se jedná o tvorbu „archeologických pramenů“ (publikace jednotlivých terénních výzkumů), pro kterou prakticky neexistuje žádná podpora. Je možné v této situaci nalézt nějaké řešení?

Petr Juřina – Jaroslav Podliska – Martin Vyšohlíd

Náměstí Republiky v Praze – 23 let od prvního archeologického výkopu v ploše dnešního OC Palladium

Záchranný archeologický výzkum v ploše bývalých kasáren Jiřího z Poděbrad na náměstí Republiky v Praze na Novém Městě byl a dosud je jedním z nejrozsáhlejších plošných odkryvů v centru Pražské památkové rezervace. Samotná terénní část výzkumu, které předcházely zjišťovací výkopy v letech 1996 a 1998/99, proběhla v letech 2003–2006. Příspěvek zhodnocuje zvolenou strategii a metodiku terénního výzkumu v konfrontaci se stavem jeho současného zpracování a možnostmi práce s dosavadními výsledky v dalších letech.

Jan Frolík

Rozsáhlé výzkumy středověkých měst a hradišť (Praha, Kutná Hora, Chrudim). Úvaha o možnostech jejich zpracování a vyhodnocení

Výzkumy v historických jádrech středověkých měst přinesly dosud nejrozsáhlejší soubory archeologického materiálu (řádově stovky až tisíce beden) a odpovídající množství dokumentace. Autor se na základě vlastních zkušeností z výzkumů Pražského hradu, Čáslavi, Chrudimi a Kutné Hory zamyslí nad tím, proč se je nedaří adekvátně zpracovat a adekvátně zpřístupnit.

Paweł Duma – Jerzy Piekalski

Excavations in the eastern zone of the Old Town in Wrocław. Organization – implementation – results.

In this paper authors will describes preliminary archaeological investigation results of one of the residential blocks belonging to the east part of old town in Wrocław, Poland. All historical buildings

built at this site from the Middle Ages to the first half of 20th century were destroyed through bombing in 1945. During excavations, archaeologists tracked settler changes from the beginning of the 11th century, development of merchant settlements, predating the founding the city on Magdeburg law organizing residential block close to New Market/Novum Forum in the second half of the 13th century. Well preserved layers, including houses and sanitary space remains, made it possible to recognize the plot organization changes during the aforementioned period. A vast amount of artifacts were found (including pottery, glass and small metal finds from different periods), which showcased the rich material culture of former burghers of Wrocław. The complex analysis of excavation results will be elaborated on in the next few years. We will use the existing organizational experience. We will also use the help and cooperation of researchers from other disciplines.

Michal Bureš

Totální výzkum versus kvalifikovaný výběr. Hledání kritérií kvality u velkoplošných výzkumů v oblasti historické archeologie

Rozsah velkoplošných výzkumů v oblasti historické archeologie osciloval v posledních cca dvaceti pěti letech v terénu mezi totálním výzkumem, po kterém zůstaly jen negativy archeologických situací, a výběrem daným osobními preferencemi archeologa – vedoucího výzkumu, po jehož ukončení by jiný archeolog s jinými preferencemi mohl klidně dále pokračovat třeba i měsíce dalšími vykopávkami. Zatímco u výběru dle vlastních priorit archeologových hrozí riziko ztráty důležitých dat, metoda totálního výzkumu v sobě skrývá jiné problémy. Těmito problémy je zejména omezená schopnost zpracovat všechny nálezy a interpretovat jejich nálezové souvislosti a ještě omezenější schopnost archeologických depozitářů vstřebat a uložit všechny nálezy, z takto pojatých archeologických výzkumů pocházející. Existuje nějaká zlatá střední cesta mezi individuálním voluntarismem a otrockým hromaděním nevytěžitelných dat? A co jsme pro nalezení takové cesty doposud udělali?

Ivana Boháčová

Výzkum, metody, metodika a výsledky záchranného výzkumu přemyslovského hradu ve Staré Boleslavi (1988–2005)

Výzkum ve Staré Boleslavi byl realizován v souvislosti s celkovou revitalizací komunikací a veřejných prostranství a rekonstrukcí či výstavbou některých objektů v intravilánu města, především v jeho historickém jádru. Probíhal v době samých počátků tzv. investorských výzkumů, byl ještě ze značné části hrazen z institucionálních prostředků ARÚ Praha a MM v Čelákovících. Dokumentační práce byly ve své většině zajišťovány autory výzkumu, případně technickými silami obou institucí. Postupně se podařilo prosadit v liniových sondách pro inženýrské sítě metodu plošného odkryvu alespoň v místech, kde bylo možné očekávat díky poznatkům z prvních výzkumných kampaní nosné stratigrafie dokumentující nejstarší vývojové fáze lokality. Rozvíjena byla některá témata studia mezioborového (zvl. georeliéf, surovinové zdroje, výzkum technologií, archeobotanika, osteologie). Zpracování a publikace výsledků výzkumu byly posléze orientovány především na vyhodnocení základní stratifikace lokality a její chronologii, dále na funkce jejich jednotlivých částí a na genezi fortifikace a sakrálních staveb. Komparace vývoje hradu s dalšími relativně dobře poznanými přemyslovskými centry prvního řádu ukázala na jejich shodný vývoj a umožnila formulovat hypotézu o jednotném modelu budování mocenských center v historickém jádru Čech v nejstarších fázích jejich vývoje.

Michal Tryml **Kotva Praha**

V roce 1971 na Starém Městě pražském proběhl výzkum vyvolaný výstavbou Obchodního domu Kotva. Průběh výzkumu byl silně ovlivněn skutečností, že výstavba obchodního domu byla stranickým a státním úkolem. O termínech nebo možnosti dochování a prezentování objevené architektury nebyla připuštěna diskuse. Příspěvek pojedná přípravu výzkumu, jeho organizaci a průběh v terénu, hlavní výsledky. Zpracovávání výzkumu, současný stav. Výhledy – reálné i nereálné. Je kompletní zpracování výzkumu v současných podmínkách vůbec realizovatelné a žádoucí?

Jan Havrda – Michal Tryml **Výzkum Karmelitská čp. 387 / Nebovidská čp. 459 na Malé Straně v Praze.** **K zpracování jedné rozsáhlé archeologické akce.**

V letech 2003 až 2005 proběhl rozsáhlý záchranný archeologický výzkum, jeden z největších v historickém centru Prahy. V rámci katastru Malé Strany se jednalo o vůbec největší plošný výzkum, při kterém bylo takřka kompletně rozebíráno složitě strukturované raně a vrcholně středověké nadloží. Akce byla vyvolána rekonstrukcí areálu bývalého dominikánského kláštera na hotel. Zkoumaná plocha zaujímala více než 3 000 m², s tím, že průměrná mocnost historických terénů se pohybovala od 1,2 do 9,5 metru. Díky základnímu vyhodnocení terénní dokumentace a nálezů bylo možné zpracovat několik dílčích témat do podoby článků a posléze vyšla odborná archeologická publikace o této části středověké Prahy (Nebovidy – osada v pražském podhradí. Praha 2013), které vycházela hlavně z dat získaných při tomto výzkumu. Přesto je tato archeologická akce stále nedostatečně zpracována.

Tomasz Cymbalak **Spálená – Mikulandská, zkušenosti ze dvou výzkumů novoměstských domovních bloků v Praze**

Rozsáhlými výzkumy doprovázejícími dva novoměstské stavební projekty (Copa Centurm Národní/Quadrio a Palác Národní/DRN), byly v letech 2009–2016 v podstatné míře doplněny naše dosavadní znalosti o dějinách této části Prahy. Řada zjištění a vybrané nálezy jsou již dnes považovány za unikáty, jiné čekají na vyhodnocení. Nové objevy bude nepochybně přinášet takřka souvislé zpracování, kterého se účastní jak profesionálové, tak studenti. Jedním z trvalých přínosů usilovného studia a snah o ochranu této části města bylo zapsání části zdejší měšťanské zástavby z doby Karla IV. na seznam kulturních památek ČR. Pozitiva těchto terénních akcí prováděných na rozhraní dvou samosprávních celků, tvořících základ pozdější metropole, je možno pracovní rozdělit na dvě tematické skupiny – vědeckou a propagační či didaktickou. První zahrnuje nové poznatky k výraznému pravěkému osídlení, transformaci lokality v předlokačním a raně městském období, k výstavbě městského opevnění a jejím důsledkům na charakter využití zkoumané plochy, zapojení širokého okruhu specialistů, řadu publikačních výstupů, pokračování výzkumných cílů do budoucna. Druhý okruh pojímá pozitivní prezentaci navenek, interinstitucionální kooperaci, studentské praxe, kladnou spolupráci s investory a médii.

Hana Dehnerová – Pavel Šlězár – Richard Zatloukal **Olomouc – zkušenosti a výhled**

Pokus o rekapitulaci stavu zpracování archeologických výzkumů v historickém jádru Olomouce a jeho okolí. Během 47 let (1972–2019) proběhlo v Olomouci téměř 400 pozitivních archeologických akcí. Jen zlomek byl zpracován do výsledné nálezové zprávy. Zároveň přibývají nové nálezy – problém, který asi v současnosti řeší každá déle trvající instituce. Hledání východisek a cesty z kruhu.

Veronika Dudková – Peter Kováčik **Velké středověké a novověké výzkumy Archaia Olomouc z.ú. a co s nimi?**

Zpracování výzkumů OC Breda – areál bývalého pivovaru v Opavě, OC Šantovka v Olomouci, Flora Olomouc – areál někdejšího hřbitova u Dřevěného zvonu, Poštovní štola v Zlatých Horách, výzkumy v areálu někdejšího cisterciáckého kláštera na Velehradě. Vliv časových, finančních, personálních, kvantitativních i kvalitativních, objektivních i subjektivních faktorů při zpracování a dalším zhodnocení velkých záchranných archeologických výzkumů. Průběh, zkušenosti a reálné výhledy.

Radek Bláha – Petra Sehnoutková **Archeologie středověkého a novověkého Hradce Králové. Minulost, současnost, výhledy**

Archeologický výzkum v Hradci Králové má tradici sahající do 18. století. První zprávy o archeologických nálezech přinesl K. J. Biener z Bienenberka, který se angažoval jako inženýr na stavbě pevnosti a později i jako krajský hejtman. Další klíčovou osobností, která stála u zrodu hradecké středověké archeologie, byl Moric Lüssner, úředník, který v Hradci působil v první polovině 50. let 19. století. Institucionální zázemí v podobě městského muzea vzniklo v roce 1880, ale aktivní archeologická činnost byla zahájena až po roce 1893, kdy v Hradci začal působit Ludvík Domečka. Jeho zásluhou i činností jeho spolupracovníků vznikla rozsáhlá archeologická sbírka, obsahující mimo jiné rozsáhlý soubor středověké keramiky z odpadních jímek. Stálé archeologické pracoviště v Hradci vzniklo roku 1959, od roku 1969 se přeměnilo na archeologické oddělení, obsazené i specialistou na slovanskou a středověkou archeologii. V souvislosti s vyhlášením historického jádra města za městskou památkovou rezervaci v roce 1962 byla v druhé polovině 60. a na počátku 70. let 20. století prováděna sanace a rekonstrukce města, jejíž součástí byl i soustavný inženýrskoarcheologický průzkum a navazující archeologický výzkum. Jeho výsledky se dočkaly publikace v roce 1995. Od počátku 90. let 20. století probíhá nová vlna výzkumů v souvislosti s různými stavebními záměry. Ty přinesly řadu nových poznatků, značné rozšíření pramenné základny, ovšem stav zpracování je neuspokojivý.

Veronika Dudková – Jiří Orna **Výzkumy odpadních jímek v Plzni. Dosavadní výsledky a perspektiva dalšího zpracování**

Od roku 1963 probíhaly v historickém centru Plzně archeologické výzkumy odpadních jímek. Během půl století bylo zkoumáno zhruba 120 jímek, ze zásypu 80 z nich se podařilo získat artefakty. Tento

dlouholetý archeologický výzkum související především se sanačními úpravami prostor plzeňského historického podzemí, umožnil vytvoření kvantitativně i kvalitativně výrazného nálezového fondu. Příspěvek přiblíží, proč odpadní jímky v pozdně středověké a raně novověké Plzni vznikaly, a nastíní proces jejich fungování. Probrány budou okolnosti a dějiny jejich výzkumu a následné publikační výstupy. Přiblížena bude také perspektiva dalšího zpracování získaného nálezového fondu.

Ladislav Čapek

Charakter středověkých keramických souborů a metodiky jejich zpracování na příkladu městských a hradních lokalit (na příkladu města České Budějovice a hradu ve Strakonících)

Městské lokality se vyznačují dlouhodobou kontinuitou osídlení a komplikovanou genezí urbánních uloženin. Z důvodu charakteru permanentního a intenzivního osídlení je pro ně charakteristická vysoká informační entropie keramiky nacházející se v městských souvrstvích, na jejichž vzniku se podílela celá série formativních a post depozičních procesů, které způsobují kvantitativní a kvalitativní rozdíly mezi soubory. V souvislosti s kontinuálním vývojem městských lokalit a častým „přepisováním“ stratigrafie jsou urbánní uloženiny vystaveny průniku intruzí (reziduální nebo infiltrované keramiky). Z toho důvodu je nezbytné pro studium chronologického vývoje keramiky využívat pouze soubory pocházející z dostatečně kvalitních stratifikací, které jsou dobře odlišitelné svoji texturou a rozhraním, s jasnou genezí svého vzniku, nebo soubory jednorázově přemístěné ve výplních shora uzavřených objektů. Heterogenita keramických souborů ve středověkých městech je navíc ovlivněna fungujícím tržním prostředím. Míra informační entropie u keramických souborů z hradních lokalit je závislá na charakteru nálezové situace a četnosti přestaveb sídla. Pro studium chronologie keramiky jsou vhodné zejména soubory, které mají bezprostřední vztah k architektuře sídla, kdy datum výstavby, přestavby, opuštění či zničení lokality nebo objektu, známé z písemných pramenů, může poskytnout opory ke zpřesnění intervalové datace. Keramika z hradů se, na rozdíl od městské keramiky, vyznačuje výraznou uniformitou, která je ovlivněna podmínkami zásobování a způsobem konzumpce. Příspěvek se zabývá rozdíly mezi vlastnostmi středověkých keramických souborů na příkladu města Českých Budějovic a hradu ve Strakonících a seznamuje s metodami zpracování a vyhodnocování keramiky ze stratifikovaných situací obou lokalit.

Jakub Novotný – Jiří Bláha

Integrated model and guidelines of sustainable re-use, preservation and modern management of historical ruins in Central Europe

The aim of the paper is to present the results of the international project „Sustainable re-use, preservation and modern management of historical ruins in Central Europe – elaboration of integrated model and guidelines based on the synthesis of the best European experiences“ funded by the program Interreg Central Europe. Owners and managers of the thousands of medieval ruins around Europe face the challenge of preservation despite limited options for modern use of their sites. The RUIINS project develops approaches that help managers to find contemporary, social uses for old ruins while keeping historical heritage intact. Project forms transnational guidelines and integrated model of contemporary use, modern management and protection of medieval ruins in Central Europe in order to enable elaboration of comprehensive management plans for ruined historical sites. Elaborated comprehensive management plans will help owners and managers of historical ruins, local, regional and public authorities exploit economic potential of this heritage in economic development of regions, and to preserve value of medieval ruins as cultural heritage.

Anton Šteger

Bavorský Eichstätt a archeológia v 20. a 21. storočí

Eichstätt, nachádzajúci sa v srdci Bavorska, datuje svoju najstaršiu písomnú zmienku do polovice 8. storočia, kedy došlo k založeniu biskupstva. Prvé opevnenie je dodnes možné rozpoznať z mestského pôdorysu. Uprostred vrcholnostredovekého opevnenia sa týči dvojvežová katedrála, ktorej základy siahajú do 11. storočia. Po švédskom plienení z roku 1634 zostalo mesto značne zdevastované. Až do konca 18. storočia prebiehala jeho rekonštrukcia v renesančnom a barokovom štýle pod taktovkou nemeckých a talianskych architektov. Toto je len nepatrný zlomok významných udalostí, ktoré sa podarilo zachytiť počas záchranných archeologických výskumov v Eichstätt a jeho okolí. Zhruba od 70tych rokov minulého storočia sa získané archeologické poznatky zhromažďujú v mestských i múzejných archívoch. Rôznorodú informačnú i výpovednú hodnotu desiatok dokumentovaných stavebných zásahov sa až doposiaľ nikto neodhodlal súborne spracovať. Zlomový momenta prinášajú až výsledky záchranného výskumu z rokov 2015–2017, ktorý modernou archeologickou metodikou získal dôležité datovacie poznatky, na základe ktorých je možné túto situáciu zvrátiť.

Tomáš Drdácký – André Loits – Tomáš Zadražil – Jaroslav Buzek

Simplified triangulation methods and medieval urban planning

The study concerns medieval cities founded during the 12th and 13th centuries and is based on the measuring of the orientation of straight segments of the defense wall and of streets' or market places' alignments. The analysis of the orientation angles shows that some angles are more often implemented than others and that their recurrence corresponds to a period of either 7,5° or 5,625°. The accuracy of the orientation angles seems to indicate that the walls and the alignments were settled by use of goniometric devices, and allows us to formulate the hypothesis medieval cities were planned by surveyors applying a simplified system of triangulation, based on the use of angle units values corresponding to the division of the right angle by 12 or by 16. Using digital maps and drawing programs, the authors tried to simulate what could be the method of medieval surveyors used while planning and surveying newly founded cities. Till today, 45 cities were analyzed in Czech Republic, Slovakia and Austria. The results indicate that the use of simplified triangulation methods by medieval city planners is highly probable.

Jindřich Hlas – Marek Kiecoň – František Kolář – Barbara Marethová – Michal Zezula

Archeologie v historických jádrech měst a vesnic moravskoslezského pomezí (bilance uplynulých 20 let a další perspektivy)

Většinou při rekonstrukcích komunikací a veřejných prostranství a výstavbě či obnovách inženýrských sítí proběhly v uplynulých 20 letech v jádrech historických sídel moravsko-slezského pomezí desítky archeologických výzkumů, které přinesly mnohé závažné poznatky k jejich počátkům a dalšímu vývoji. Nezanedbatelnou část těchto akcí realizovalo archeologické pracoviště NPÚ – ÚOP v Ostravě. Na základě vybraných příkladů (zejm. Opava, Ostrava, Krnov, Holasovice) představíme v rámci příspěvku uplatňované metodické přístupy, dosažené hlavní výsledky, ale i problémy, se kterými se ve vztahu k archeologii setkáváme v rámci památkové praxe.

Petr Holub – Václav Kolařík – David Merta – Antonín Zúbek Brno – Královo Pole. Archeologický výzkum předměstské vsi

Dochovaný kartuziánský klášter v Králově Poli je v rámci České republiky jedinečnou stavební památkou. Pozornost archeologů a stavebních historiků se sem obracela již od 60. let 20. století, kdy areál připadl VUT v Brně a započaly jeho první rekonstrukce. Spolu se zahájením nové etapy rekonstrukčních prací, která zásadním způsobem změnila tvář této památky, byly roku 2001 v jejím areálu zahájeny další archeologické výzkumy. Atraktivní stavební parcely v oblasti historického jádra Králova Pole vzbudily záhy poté i zájem komerčních investorů o výstavbu, především bytových projektů. Na ty byly navázány další archeologické výzkumy. Množství získaných dat o vývoji obce a jejích stavebních památek není v současné době uspokojivě vyhodnoceno, případné publikace se omezily pouze na dílčí řešené problémy. Od zahájení novodobé etapy archeologických výzkumů však již brzy uplyne 20 let a počet záchranných akcí dosáhl více než tří desítek.

Radek Široký Kanonie premonstrátů Teplá 2010–2015. Metoda, výsledky a možnosti zpracování rozsáhlého výzkumu

V souvislosti s obnovou části areálu premonstrátské kanonie v Teplé proběhl v letech 2010–2015 rozsáhlý archeologický a stavebně historický výzkum. Postup výzkumu byl úzce provázán s přípravou a realizací obnovy, byl proto prováděn sekvenčně v několika etapách s důrazem na rychlé průběžné zpracování a vyhodnocování výsledků. Tento přístup umožnil v neobvyklé míře aplikovat zjištěné poznatky při obnově, výsledkem je mimo jiné soubor archeologických památek zpřístupněných v areálu kláštera.

Výzkum výrazně přispěl k poznání počátků kanonie, identifikoval podobu konventu i celého areálu ve středověku a významně prohloubil poznání vrcholně barokní přestavby z let 1690–1725.

Ivan Čižmář – Hynek Zbranek – Jiří Zubalík Bývalý tovární komplex Vlněna – postup vyhodnocení nejrozsáhlejšího výzkumu v Brně

Na počátku letošního roku byla ukončena třetí etapa výzkumu na Vlněně, který probíhal souvisle již od listopadu roku 2016. Během dvou a půl let se podařilo prozkoumat plochu o velikosti více než 20 000 m², popsat přes 5 000 kontextů a získat několik desítek tisíc artefaktů, díky čemuž se jedná o největší výzkum na území města Brna. Výzkum dokumentoval především vývoj úseku Svrateckého náhonu od 15. století po 50. léta 20. století a vývoj textilních manufaktur od 90. let 18. století. Kromě toho byly zkoumány také početné situace vztahující se k pravěkému osídlení nebo zázemí středověkých a novověkých předměstských parcel. Výzkum prováděli a aktuálně stále zpracovávají Ústav archeologické památkové péče Brno a Archaia Brno. Příspěvek se zaměří na problematiku související se zpracováním ohromného množství materiálu a dokumentace. Bude blíže představena spolupráce obou organizací během třídění nálezového fondu, digitalizace plánů i následného sestavování nálezové zprávy, a také celková koncepce postupné publikace výsledků výzkumu.

Pavel Šimeček

Architekti kreslí krajinu, města, hrady a jejich osudy

Jako architekt a urbanista rád kreslím. Pracoval jsem pro řadu měst, kde jsem vždy prošel historií jejich stavebního vývoje, na kterou by měl projekt organicky navazovat. Zájem o historii mne pak zavedl mezi archeology. Kreslím pro ně možné podoby středověkých hradů s jejich často dramatickou historií. Odtud pak byl jen krok ke kresbám krajin a měst s jejich historií ještě starší. Zkušenosti a osobní zážitky mne přivedly k myšlence, že povahu krajiny a města ovlivnila v jejich vývoji řada faktorů, které si často jen obtížně dovedeme představit. Odborné anály zaplavené daty a jmény mnoho nepomohou, protože důležitější jsou dobové tendence přírodní a jistě také společenské a politické vlivy, které se stále mění a vzájemně proplétají. Kreslit stavební vývoj města pak znamená vzít v potaz dobu s její hospodářskou a politickou situací, a to nejen místní, ale často i evropskou. Také představy obyvatel a panstva o budoucnosti jsou rázem důležité. Co nás čeká? – Na to se i dnes v naší rychlé době ostatně ptá každý z nás. Pohled urbanisty jako městského plánovače se tady značně liší od pohledu archeologa, který pečlivě odkrývá střípky místní historie. Urbanista ví nebo tuší, že každé město či krajina žila a žije svým příběhem. Svým příběhem žil každý dům. Každé místo tedy v sobě skrývá svůj příběh. Je to debata spíše o souvislostech než o odborně doložených faktech. V Napajedlích zjistili, že většina místních nálezů je pečlivě uložena v Brně nebo ve Zlíně a vitríny nového muzea budou prázdné. Vymysleli na mne dokonalý podraz – „Umíš kreslit, tak nám nakresli naši historii. Máš týden na rozmyšlenou.“ Takové výzvě nešlo odolat. Oprášil jsem častou otázku – proč je město takové, proč vyrostlo právě tady, a něco jsem načetl. Vytvořit scénář PŘÍBĚHU MĚSTA bylo složité, protože v historii města jsou občas dobře písemně doložené jeho klíčové okamžiky, ale někdy jsou to okamžiky jen tušené, které jsem musel vymyslet. Vznikla tak zcela neodborná série 30 kreseb, doplněná krátkým komentářem. Přítel, historik Z. Pokluda je pak měl uvést na správnou míru. Chtěl jsem mu nahrát, proto byl můj komentář zcela záměrně dost jízlivý pod heslem typu – BYLO TO PŘESNĚ TAK, ALE ODBORNÍCI NENAŠLI NEBO NENAČETLI. Nakonec to skončilo jen mými texty. Nakreslit historii stavebního vývoje města nebo obce se stal snahou představit veřejnosti práci historiků a archeologů populární formou, která jak doufám odborníky alespoň pobaví.

Lukáš Hlubek

Současný stav zpracování na hradě Tepenci

Předložený příspěvek se zaměřuje na současný stav zpracování záchranných archeologických výzkumů na hradě Tepenci (kat. úz. Jívová, okr. Olomouc). Lokalita byla osídlena zejména v pozdní době bronzové až starší době železné. Následně ve 14. století zde moravský markrabě Karel IV. založil středověký hrad Tepenec, který zanikl za markraběcích válek na počátku 15. století. Dlouhodobě prováděné terénní práce dosud nebyly, až na několik čestných výjimek, náležitě vyhodnoceny. Referát stručně shrnuje dosavadní výsledky výzkumů a předkládá návrh k řešení současného neuspokojivého stavu poznání této fortifikace a její hmotné kultury.

Jana Mazáčková – Petr Zaža

Hrad Rokštejn, archeologický výzkum hradu a jeho zázemí od roku 1981.

Archeologický výzkum hradu Rokštejna započal roku 1981 jako záchranný. Změna strategie na systematický archeologický výzkum, který se stal jednou z povinných praxí studentů archeologie MU, ovlivnila rychlost terénních prací. V průběhu času přibývaly pomocné metody při exkavaci a modernizace geodetických prací a jejich zobrazování. Rozšíření bádání do zázemí panství a jeho okolí

představuje maximální poznání vývoje kulturně historické krajiny. Komplexnost pohledu na hrad jako centrum politickohospodářského celku (panství) a jeho sousedů poukazuje na vazby, které existovaly a nejsou nijak popsány písemnými prameny. Rozvoj experimentální složky výzkumu, provázané na destrukční výzkum hradu, završuje interpretační možnosti o zdrojích a spotřebě různých druhů surovin. Snaha po maximální výtěžnosti informací a definované strategii výzkumu je stále ovlivňována vlastníkem hradní lokality (město Brtnice) a výrazně se podřizuje i přáním vlastníka, protože prezentace hradní ruiny veřejnosti je základním záměrem. Vědecké otázky a cíle nejsou podmiňovány a časově determinovány vlastníkem. Analýza velkoobjemových datových souborů se projevuje na rychlosti, způsobu a výstupu zpracovávání. Problematika systematických dlouhodobých archeologických výzkumů se zároveň provazuje na logistiku a zázemí. V rámci provázání s univerzitním prostředím lze některé problematické situace řešit.

Filip Jaško

Archeologické výskumy v súvislosti s pamiatkovou obnovou hradov na Slovensku po roku 2010 – spravili by sme to všetko znova?

Po roku 2010 sme na Slovensku svedkami bezprecedentnej konjunktúry obnovy hradov. Nevyhnutnou súčasťou tohto procesu sú archeologické výskumy. Pozitívnym výsledkom je rozšírenie a prehĺbenie našich vedomostí o živote na hradoch a ich podobe v minulosti, ako aj prezentácia a popularizácia hradov a ich materiálnej kultúry ako významnej súčasti nášho kultúrneho dedičstva. Tienistou stránkou zostáva nadmerný rozsah použitia deštruktívnych metód výskumu, nedostatočné zabezpečenie ochrany odkrytých nálezov, neprimerané urýchľovanie tempa výskumu, odzrkadľujúce sa zákonite v zníženej kvalite výskumu a výskumnej dokumentácie, ako aj nedostatočná pozornosť následnému spracovaniu hnutelných nálezov a výsledkov výskumu a ich publikovaniu. Rýchly postup prác znamenal často zachránenie hodnotných architektonických detailov alebo torz architektonických konštrukcií, ktorým hrozil bezprostredný zánik. Na druhej strane ireverzibilita archeologického výskumu si žiada v prípade mimoriadne hodnotných pamiatkových objektov, akými sú hrady a ruiny hradov, splnenie najvyšších kritérií na kvalitu dokumentácie archeologického výskumu a použitia najvhodnejších metód, čo sa však v mnohých prípadoch z viacerých príčin nepodarilo. V príspevku sa pokúsime o definovanie problému a o objektívne kritické zhodnotenie témy

Miroslav Dejmal

Veselí nad Moravou. Od drobného archeologického výskumu k rekonstrukci stredovekej podoby mesta a hradu

V roce 2008 započala naše společnost drobný, na čtrnáct dní plánovaný archeologický výzkum na zámku ve Veselí nad Moravou. Z tohoto výzkumu se postupně vyvinul tři roky trvající plošný odkryv nádvoří zámku s unikátně dochovanými situacemi z 13. století. Kromě samotného hradu se naše pozornost soustředila i na přilehlé město, kde jsme realizovali celkem pět větších archeologických výzkumů. Po 11 letech, 6 výzkumech, 8 článcích, 2 diplomových pracích, 1 grantu, 1 knize, 1 disertaci a 1 výstavě můžeme jak shrnout podobu vrcholně středověkého osídlení Veselí, tak proces zpracovávání výzkumu a jeho možnosti do budoucna.

Marián Samuel – Zuzana Poláková – Branislav Kovár – Lucia Luščíková **Archeologické výskumy v areáli Bratislavského hradu v rokoch 2015–2019** **(Poster)**

Od roku 2015 realizuje Archeologický ústav v Nitre sériu záchranných archeologických výskumov v areáli Bratislavského hradu. Uvedené aktivity nadviazali na rozsiahle archeologické výskumy v priestore severnej terasy a na nádvorí paláca v rokoch 2008–2011 (MÚOP Bratislava) ako aj pokračovanie výskumov v rokoch 2013–2014 (Via Magna, s.r.o.). Výskumy AÚ SAV sa plošne dotkli viacerých polôh areálu hradu. Na severnej terase súviseli s budovaním ohradného múru barokovej záhrady, so schodiskom do podzemnej chodby v polohe severovýchodné nárožie paláca a s doskúmaním priestoru v polohe „Pod gaštanmi“, Zimná jazdiareň, Pri jazdiarni a na severozápadnom bastióne. Na ploche severnej a hornej východnej terasy sa realizovali sondáže a výkopy súvisiace s prekládkou cesty, kanalizáciou a vodovodom. Pod hornou východnou terasou sa čiastočne skúmala cisterna a vstup do podzemnej chodby. Plošne najrozsiahlejšie výskumy sa vykonávali na severovýchodnom nádvorí a pri Žigmundovej bráne. V súčasnosti sa výskum zameriava na interiér budov pri severných hradbách. Získané poznatky sa dotýkajú širokého časového úseku od eneolitu až po 20. storočie.

Ing. Jiří Bláha, Ph.D.

Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i.
Batelovská 485
588 56 Telč
blaha@itam.cas.cz

Mgr. Radek Bláha

Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Eliščino nábřeží 465
500 01 Hradec Králové
r.blaha@muzeumhk.cz

PhDr. Ivana Boháčová, Ph.D.

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i.
Letenská 4
118 01 Praha 1
bohacova@arup.cas.cz

PhDr. Michal Bureš, Ph.D.

Archeo Pro o.p.s.
Zlatnická 11
110 00 Praha 1
michal.bures@archo4u.cz

Mgr. Tomasz Cymbalak

Národní památkový ústav, ÚOP v Praze
Na Perštýně 365/12
110 00 Praha 1
cymbalak.tomasz@npu.cz

Mgr. Ladislav Čapek, Ph.D.

Katedra archeologie FF ZČU
Sedláčkova 15
306 14 Plzeň
capekla@kar.zcu.cz; capekla.st@kar.zcu.cz

Mgr. Hana Dehnerová

Národní památkový ústav, ÚOP Olomouc
Horní náměstí 25
779 00 Olomouc
dehnerova.hana@npu.cz

Ing. arch. Tomáš Drdáký

Ústav teoretické a aplikované mechaniky, AV ČR, v.v.i.
Prosecká 76
190 00 Praha 9
tomas.drdacky@gmail.com

Mgr. Veronika Dudková

Západočeské muzeum v Plzni, p.o.
Kopeckého sady 2
301 00 Plzeň
vdudkova@zcm.cz

Paweł Duma

Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego
ul. Szewska 48
50-139 Wrocław, Polsko
pawel.duma@uwr.edu.pl

PhDr. Jan Frolík, CSc.

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.
Letenská 4
118 01 Praha 1
frolik@arup.cas.cz

Mgr. Jan Havrda

Národní památkový ústav, ÚOP v Praze
Na Perštýně 365/12
110 00 Praha 1 – Staré Město
havrda.jan@npu.cz

Mgr. Jindřich Hlas

Národní památkový ústav, ÚOP Ostrava
Odboje 1
702 00 Ostrava
hlas.jindrich@npu.cz

Mgr. Lukáš Hlubek

Vlastivědné muzeum v Olomouci
Náměstí Republiky 5
771 73 Olomouc
Hlubek@vmo.cz

Mgr. Petr Holub

Národní památkový ústav, ÚOP v Brně
Náměstí Svobody 8
602 00 Brno
holub.petr@npu.cz

Mgr. Filip Jaššo, Ph.D.

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky
Cesta na Červený most 6
814 06 Bratislava
filip.jasso@pamiatky.gov.sk

Mgr. Marek Kiecoň

Národní památkový ústav, ÚOP Ostrava
Odboje 1
702 00 Ostrava
kiecon.marek@npu.cz

Mgr. Václav Kolařík

Archaia Brno z. ú.
Bezručova 15
602 00 Brno
vkolarik@archaiabrno.cz

Mgr. František Kolář

Národní památkový ústav, ÚOP Ostrava
Odboje 1
702 00 Ostrava
kolar.frantisek@npu.cz

PhDr. Petr Juřina, Ph.D.

Archaia, z.ú.
Vratislavova 20/22
128 00 Praha 2
jurina@archaia.cz

Mgr. Barbara Marethová

Národní památkový ústav, ÚOP Ostrava
Odboje 1
702 00 Ostrava
marethova.barbara@npu.cz

Mgr. Jana Mazáčková, Ph.D.

Ústav archeologie a muzeologie FF MU
Arna Nováka 1
602 00 Brno
jkrejsov@phil.muni.cz

David Merta

Archaia Brno z. ú.
Bezručova 15
602 00 Brno
davmerta@seznam.cz

Ing. Jakub Novotný, Ph.D.

Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i.
Batelovská 485
588 56 Telč
novotny@itam.cas.cz

Mgr. Jiří Orna

Západočeské muzeum v Plzni, p.o.
Kopeckého sady 2
301 00 Plzeň
jorna@zcm.cz

Prof. dr hab. Jerzy Piekalski

Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego
ul. Szewska 48
50-139 Wrocław, Polsko
Jerzy.Piekalski@uwr.edu.pl

Mgr. Marek Peška, Ph.D.

Archaia Brno z. ú.
Bezručova 15
602 00 Brno
mpeska@archaiabrno.cz

PhDr. Jaroslav Podliska, Ph.D.

Národní památkový ústav, ÚOP v Praze
Na Perštýně 12/356
110 00 Praha 1
podliska.jaroslav@npu.cz

Mgr. Zuzana Poláková, Ph.D.

Archeologický ústav SAV Nitra
Akademická 2
949 01 Nitra
nrauzpol@savba.sk

RNDr. Mgr. Marián Samuel

Archeologický ústav SAV Nitra
Akademická 2
949 01 Nitra
nrauzpol@savba.sk

Mgr. Petra Sehnoutková

Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Eliščino nábřeží 465
500 01 Hradec Králové
p.sehnoutkova@muzeumhk.cz

Ing. arch. Pavel Šimeček

arch.simecek@volny.cz

Mgr. Radek Široký, Ph.D.

ZIP o.p.s. – Západočeský institut pro ochranu a dokumentaci památek
Tomanova 3-5
301 00 Plzeň
rsiroky@zip-ops.cz

PhDr. Pavel Šlézar, Ph.D.

Národní památkový ústav, ÚOP Olomouc
Horní náměstí 25
779 00 Olomouc

Mgr. Anton Šteger

Pro Arch Prospektion und Archäologie GmbH, Ingolstadt
Kleiststr. 6
85055 Ingolstadt, Německo
anton.steger@yahoo.com

PhDr. Michal Tryml

Národní památkový ústav, ÚOP v Praze
Na Perštýně 365/12
110 00 Praha 1
tryml.michal@npu.cz

Mgr. Martin Vyšohlíd

Archaia Praha, z. ú.
Vratislavova 20/22
128 00 Praha 2
vysholidm@archaia.cz

Mgr. Richard Zatloukal, Ph.D.

Národní památkový ústav, ÚOP Olomouc
Horní náměstí 25
779 00 Olomouc
zatloukal.richard@npu.cz

Mgr. Michal Zezula

Národní památkový ústav, ÚOP Ostrava
Odboje 1
702 00 Ostrava
zezula.michal@npu.cz

Mgr. Antonín Zůbek, Ph.D.

Archaia Brno z. ú.
Bezručova 15
602 00 Brno
azubek@archaiabrno.cz

Mgr. Petr Žaža

Arna Nováka 1
602 00 Brno
petrzaza@mail.muni.cz

Místo konání

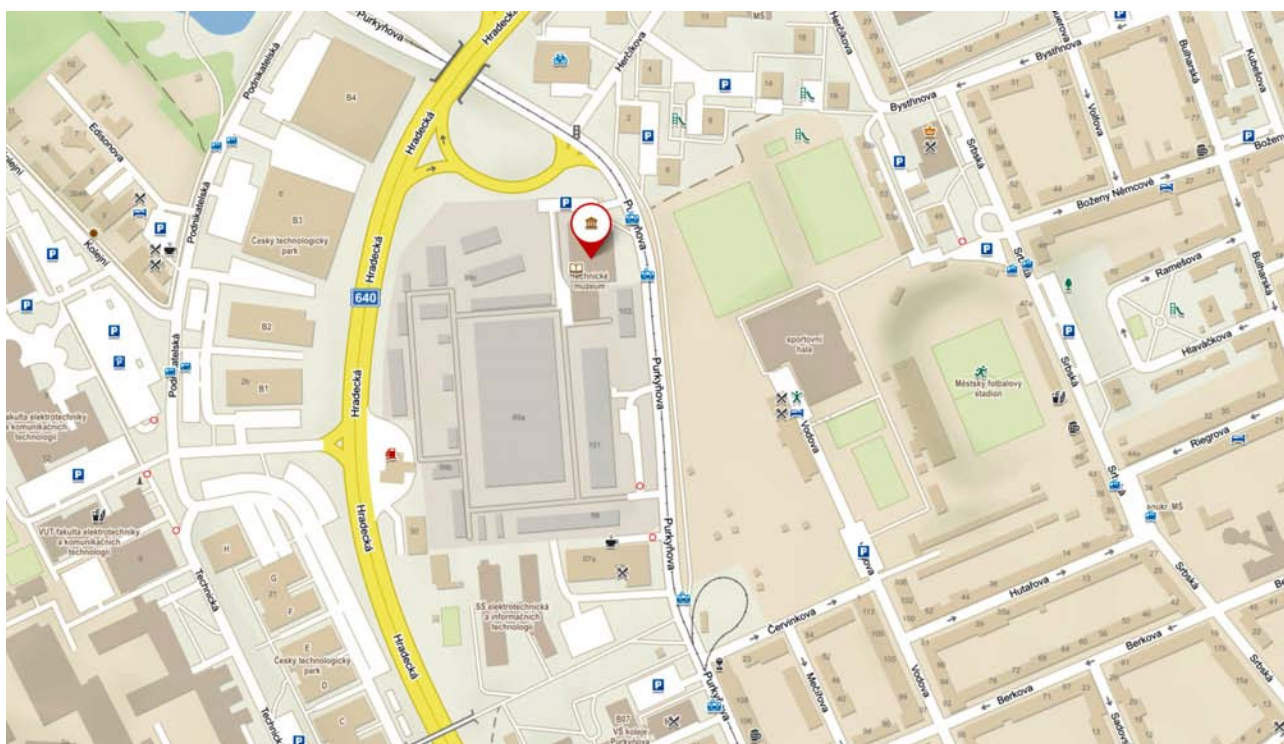
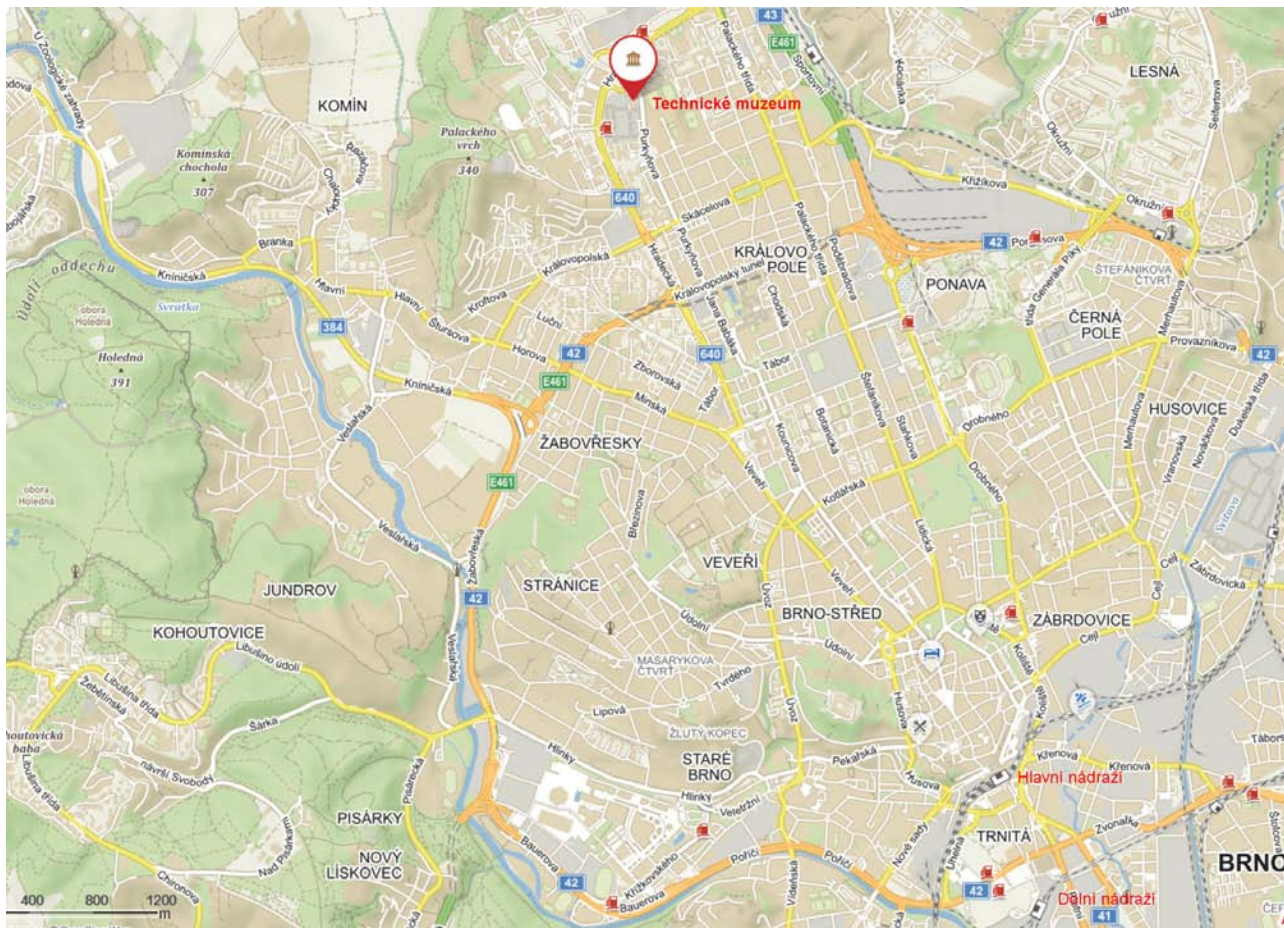
Technické muzeum v Brně

Purkyňova 105

612 00 Brno – Královo Pole

MHD tramvaj č. 12 směr Technologický park – zastávka Technické muzeum

Konferenční poplatek: 400 Kč (studenti 100 Kč)

TECHNICKÉ
MUZEUM
V BRNĚ

FORUM URBES MEDII Aevi XVII

Program & Abstrakty příspěvků
18. a 19. června 2019

Konferenci pořádá

Archaia Brno z. ú. ve spolupráci s Technickým muzeem v Brně

Bezručova 15

602 00 Brno

E-mail: brno@archaiabrno.cz

[Http://www.archaiabrno.org](http://www.archaiabrno.org)

[Http://www.fuma.cz](http://www.fuma.cz)

Tel.: 515 548 650

Místo konání

Technické muzeum v Brně

Purkyňova 105

612 00 Brno – Královo Pole